

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

כל שעה פרק שני פסחים

לב.

עין משפט
גר מצוה

צב א מיי פ"ג מהל'
גולה ה"ג כמג עשין
עג טו"ש ח"מ ס"י ספס
סעף 3:
צב ב מיי פ"י מהל'
תרומות הלכה 1:
צד ג שס הלכה ה:

הנהגות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה דבר וכו'
לעיל אצל מפרשי תרומת
חמץ וכו' ולקמן מוקמי.
ג"כ ד"ה לג סוף ע"א:

גליון הש"ס

גמ' ד"ה גרע מגולין.
ק"ל הא מ"מ נ"מ דלא
אינו חייב רק מדין גולן
יכול לשלם חד גריוא
נפירות ללא ידי כפרה
והשאר משלם נמעות
והכחן יכול למחול וגם
החומש הוא רק מן חד
גריוא. אצל אס לפי דמיס
כ"ך לשלם ד' גריוא
וחומש' מפרי והכחן אין
יכול למחול: תו"ה
דבר בו אף ע"ג גב
דבכ"ז ענין פטור הכה
מתש"דמיון. ק"ל למאי
נקטו קושייתם דבך
דמסתמא קאמי' כל ענין
הלא א"ל כלל בגוונא
אחרינא דהא אצל תרומת
חמץ א"כ המאכל היה לה
שעת הכושר דל"כ לא
משכחא שהיא תרומה
ול"ע:

רבינו הנאל

משלם קרן וחומש אחד
האוכל ואחד השותה
ואחד הסך אחד אוכל
תרומה טהורה ואחד
אוכל תרומה טמאה
משלם חומש וחומש
חומש והוא חומש
מלבר כדקתני בהדיא
שיהא הוא וחומשו
חמשה שנאמר ויטף
חמישיתו עליו דברי ר'
יאשיה: איבעיא להו
לפי מדה משלם קב
אכל קב וחומשו משלם.
או לפי דמים משלם
כלומר כפי שהיה שיה
בשעה שאכלו. וכל
היכא דהויא שריא
ארבעה זוזי בעינן
אכילתה השתא שריא
וזוא לא מיבעיא לן
דודאי ארבעה זוזי משלם
דלא גרע מגולה דתנן כל
הגולנין משלמין כשעת
הגולה כי תיבעי לן
דמעיקרא הוית שריא
וזוא והשתא שריא
ארבעה מאי. ואתא רב
יוסף למפשט לפי מדה
משלם מיהא אכל גרוגרי'
ושלם לו תמרים תבוא
עליו ברכה כלומר שאכל
קב גרוגרות שדמיהם
וזוא ושלם קב תמרים
ששים ארבעה זוזי.
ודחה אביי לעולם לפי
דמים משלם ואמאי
תבוא עליו ברכה ואי
אית למימר וכי כל
המשלם דבר שחייב בו
מחזיקין לו טובה
ומברכים אותו. יש לך
לומר לאו משום דקא
משלם [יותר] אלא משום
דמשלם דבר מעולה
דקיפין עליה זיבונא.
ואקשי' על אביי
ממתני' דקתני האוכל
תרומת חמץ בפסח
בשוגג משלם כו' ואי
אמרת לפי דמים משלם

דבר הראוי להיות קודש פרט לאוכל תרומת חמץ. פי' הפסוק משמע שיתן לו דבר הראוי להיות קודש כמו שאכל וא"כ מה שאכל צעין דבר הראוי להיות קודש וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש כדמניא לעיל אצל מפרשי (ה) חמץ ד"ה אין קדוש *אע"ג דצבל ענין פטור הכל מתשלומין אפי' שהיה לה שעת הכושר ולקמן *מוקמא הא לד"ה אין קדוש היינו שלא היה לה שעת הכושר אור"ת היינו לרבי יוסי הגלילי אצל לרצ"י הו"ל וסבירא ליה לחמץ בפסח אסור בהנאה אפילו היה לה שעת הכושר אין ראוי להיות קודש דאין כאן נתינה והיינו דקאמר ליה לרצ"י מה הנאה יש לו זה כלומר הו"ל ואין לו הנאה זה אית ליה למעוטי מקרא כדפרישית:

ואחד הסך אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה משלם וחומשא וחומשא איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שריא ארבעה זוזי ולבסוף שריא זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים *דלא גרע מגולן דתנן *כל הגולנין משלמין כשעת הגולה כי תיבעי לך דמעיקרא שריא זוזא ולבסוף שריא ארבעה מאי לפי מדה משלם דא"ל גריוא אכל גריוא משלם או דילמא לפי דמים משלם בוזוא אכל בוזוא משלם אמר רב יוסף תא שמע *אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבוא עליו ברכה אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם אמטו להכי תבא עליו ברכה דאכיל גריוא גרוגרות דשריא זוזא וקא יהיב גריוא דתמרים דשריא ארבעה אלא אי אמרת לפי דמים משלם אמאי תבא ברכה עליו ברכה דאכל מידי דלא קפיץ עליה זביניה וקא משלם מידי דקפיץ עליה זביניה: תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא אין הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר *חמץ בפסח מותר בהנאה אי הכי אימא סיפא כמזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים אי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור מן התשלומין ומדמי עצים סבר לה כו' נחוניא בן הקנה *דתינא *רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין וכו' כתנאי *האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים דברי רבי יוחנן בן גורי מחייב אמר לו רבי עקיבא לר' יוחנן בן גורי וכו' מה הנאה יש לו בה אמר לו ר' יוחנן בן גורי לר"ע ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה *יש לו בה היתר הסקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה *הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים שנשמא שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה תניא אידך *ונתן לכהן את הקדש *דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומים ומדמי עצים דברי ר' אליעזר בן יעקב ור"א חסמא מחייב אמר לו ר"א בן יעקב לר"א חסמא וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר"א חסמא לר"א בן יעקב וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה אמר לו אף בזה שאין לו בה היתר הסקה שאם רצה הכהן *מריצה לפני כלבו או מסיקה תחת תבשילו

אמר חמץ בפסח בר דמים הוא. ומשנ' מתני' ר' יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה. סיפא דקתני כמזיד פטור סבר לה ר' יוסי הגלילי כו' נחוניא בן הקנה דפטר חייבי כריתות מן התשלומים. כתנאי יש תנא שאומ' לפי דמים משלם ויש תנא שאומר לפי מדה משלם דתינא האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש כמזיד *פטור מן התשלומים ומדמי עצים דברי ר' עקיבא ר' יוחנן בן גורי מחייב אמר לו ר' עקיבא לר' יוחנן בן גורי מה הנאה יש לו משלם כו' עד השיבו ר' עקיבא לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בחמץ בפסח שאין לו בה היתר הנאה כלל לא באכילה ולא בהסקה. חמץ בפסח למה הוא דומה לתרומת תותים וענבים שנשמא שאין לו בה היתר אכילה כלל ולא היתר הסקה דלא בני הסקה נתינה בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל המפריש תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה. תנאי אידך ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל חמץ תרומה בפסח שפטור דברי ר' אליעזר בן יעקב ר' אליעזר חסמא מחייב אמר לו ר' אליעזר בן יעקב וכו' מה הנאה יש לו וכו' עד אמר לו ר' אליעזר חסמא אף חמץ בפסח יש לו היתר שאם רצה מסיקה תחת תבשילו לפני כלבו.

גמ' ואחד הסך. דלמרי' צפרק צתרא דיומא (דף טו:) סיכה כשתיה ושתייה צבלל אכילה והכא כתיב כי יאכל קדש צשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפילו צשוגג ללא ידע שהיא תרומה אינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין דעלמא דלמרי מר (לקמן ע"ב) כי יאכל פרט למזיק: וחומש חומשא. שהתשלומין נעשין תרומה ואס חזר ואכל צשוגג אותו חומש ראשון חזר ומשלם חומשו עליו: איבעיא להו. כיון דגצי תרומה צשוגג קפיד רחמנא לתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב ונתן לכהן את הקודש לפי מדה משלם או לפי דמים משלם צגולן דחולין שוגג או מזיד וכן גולן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא לתשלומין דידהו דלמרי' ישיב *לרצות אפילו שיה כסף ואפילו סובין ודאי לפי דמים משלם אצל צתרומה שוגג איבעיא לן הו"ל והקפידה התורה לשלם פירות: כ"ה היכא דמעיקרא. כשאלה הו"ל שריא הך גריוא ד' זוזי והשתא כשמשלם שריא זוזא וכו' לא לא מיבעיא לן נתי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה צתשלומי מדה מיהו ממונה דכהן [אוכל] (ממונה) הוא ולא גרע משאר ממונה דחולין שהדיינין גוצין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) אשר גזל כמה שגול*: גריוא משלם. ואע"ג דשריא השתא טפי או דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה לשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שישלם ישלם צפירות: גרוגרות. תלמיס יצמים: תמרים. משוצין מתלמיס ודמיהן מרוצים: אכ"ז גרוגרות. דתרומה שוגג: זבינא. לוקמים: אימא סיפא כמזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור. אי אמרת בשלמא רבנן וטעמא דרישא משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גולן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דחמץ בפסח לאו צר דמים הוא אלא אי אמרת ר' יוסי הגלילי וצר דמים הוא אמאי פטור: ברבי נחוניא בן הקנה. דלמרי' המתחייב כרת פטור מן התשלומין ויליף טעמא מאסון אסון *והוא הדין למתחייב מיתת שמים כגון אוכל תרומה מזיד וסיפא דמתני' צהויד צתרומה ולא צחמץ ופטור משום מיתת וצדין הוא דלישמעי' כמזיד דתרומה דעלמא דלאו חמץ בפסח דפטור מתשלומין

מחמץ דלמי' ומה הפסוק דף טו:) סיכה כשתיה ושתייה צבלל אכילה והכא כתיב כי יאכל קדש צשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפילו צשוגג ללא ידע שהיא תרומה אינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין דעלמא דלמרי מר (לקמן ע"ב) כי יאכל פרט למזיק: וחומש חומשא. שהתשלומין נעשין תרומה ואס חזר ואכל צשוגג אותו חומש ראשון חזר ומשלם חומשו עליו: איבעיא להו. כיון דגצי תרומה צשוגג קפיד רחמנא לתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב ונתן לכהן את הקודש לפי מדה משלם או לפי דמים משלם צגולן דחולין שוגג או מזיד וכן גולן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא לתשלומין דידהו דלמרי' ישיב *לרצות אפילו שיה כסף ואפילו סובין ודאי לפי דמים משלם אצל צתרומה שוגג איבעיא לן הו"ל והקפידה התורה לשלם פירות: כ"ה היכא דמעיקרא. כשאלה הו"ל שריא הך גריוא ד' זוזי והשתא כשמשלם שריא זוזא וכו' לא לא מיבעיא לן נתי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה צתשלומי מדה מיהו ממונה דכהן [אוכל] (ממונה) הוא ולא גרע משאר ממונה דחולין שהדיינין גוצין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) אשר גזל כמה שגול*: גריוא משלם. ואע"ג דשריא השתא טפי או דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה לשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שישלם ישלם צפירות: גרוגרות. תלמיס יצמים: תמרים. משוצין מתלמיס ודמיהן מרוצים: אכ"ז גרוגרות. דתרומה שוגג: זבינא. לוקמים: אימא סיפא כמזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור. אי אמרת בשלמא רבנן וטעמא דרישא משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גולן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דחמץ בפסח לאו צר דמים הוא אלא אי אמרת ר' יוסי הגלילי וצר דמים הוא אמאי פטור: ברבי נחוניא בן הקנה. דלמרי' המתחייב כרת פטור מן התשלומין ויליף טעמא מאסון אסון *והוא הדין למתחייב מיתת שמים כגון אוכל תרומה מזיד וסיפא דמתני' צהויד צתרומה ולא צחמץ ופטור משום מיתת וצדין הוא דלישמעי' כמזיד דתרומה דעלמא דלאו חמץ בפסח דפטור מתשלומין

משום מיתת ומה הפסוק דף טו:) סיכה כשתיה ושתייה צבלל אכילה והכא כתיב כי יאכל קדש צשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפילו צשוגג ללא ידע שהיא תרומה אינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין דעלמא דלמרי מר (לקמן ע"ב) כי יאכל פרט למזיק: וחומש חומשא. שהתשלומין נעשין תרומה ואס חזר ואכל צשוגג אותו חומש ראשון חזר ומשלם חומשו עליו: איבעיא להו. כיון דגצי תרומה צשוגג קפיד רחמנא לתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב ונתן לכהן את הקודש לפי מדה משלם או לפי דמים משלם צגולן דחולין שוגג או מזיד וכן גולן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא לתשלומין דידהו דלמרי' ישיב *לרצות אפילו שיה כסף ואפילו סובין ודאי לפי דמים משלם אצל צתרומה שוגג איבעיא לן הו"ל והקפידה התורה לשלם פירות: כ"ה היכא דמעיקרא. כשאלה הו"ל שריא הך גריוא ד' זוזי והשתא כשמשלם שריא זוזא וכו' לא לא מיבעיא לן נתי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה צתשלומי מדה מיהו ממונה דכהן [אוכל] (ממונה) הוא ולא גרע משאר ממונה דחולין שהדיינין גוצין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) אשר גזל כמה שגול*: גריוא משלם. ואע"ג דשריא השתא טפי או דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה לשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שישלם ישלם צפירות: גרוגרות. תלמיס יצמים: תמרים. משוצין מתלמיס ודמיהן מרוצים: אכ"ז גרוגרות. דתרומה שוגג: זבינא. לוקמים: אימא סיפא כמזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור. אי אמרת בשלמא רבנן וטעמא דרישא משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גולן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דחמץ בפסח לאו צר דמים הוא אלא אי אמרת ר' יוסי הגלילי וצר דמים הוא אמאי פטור: ברבי נחוניא בן הקנה. דלמרי' המתחייב כרת פטור מן התשלומין ויליף טעמא מאסון אסון *והוא הדין למתחייב מיתת שמים כגון אוכל תרומה מזיד וסיפא דמתני' צהויד צתרומה ולא צחמץ ופטור משום מיתת וצדין הוא דלישמעי' כמזיד דתרומה דעלמא דלאו חמץ בפסח דפטור מתשלומין

(א) צבלל קמא לג: וש"ס
(ב) עירומין כט: (ג) לעיל
כו. כה: (ד) עיין תוס'
יבמות דף צ. ד"ה אכל
(ה) לעיל דף כט. [וש"ס].
(ו) [וספסתא פרק א].
(ז) [לקמן לג:]. (ח) עי'
ר"ש רפ"ו דתרומות,
(ט) עיין מוספות פ"ה
ט: ד"ה ועל, (י) ב"ק ז.
(כ) שמות כא לד, (ל) ב"ק
דף סו, (מ) כתובות דף ל.
(נ) שבת כה, (ס) דף לג,
(ע) לג ע"א.

תורה אור השלם

(א) ואיש כי יאכל קדש
בשגגה ויסף חמשתו
עליו ונתן לכהן את
הקדש: (ויקרא כב, יד)

הנהגות וצינונים

[א] תיבות "בשוגג משלם
קרן וחומש כמזיד" ל"ג,
(דבר שמואל):

ליקוטי רש"י

ואחד הסך. דלמרי' צפרק צתרא דיומא (דף טו:) סיכה כשתיה ושתייה צבלל אכילה והכא כתיב כי יאכל קדש צשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפילו צשוגג ללא ידע שהיא תרומה אינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין דעלמא דלמרי מר (לקמן ע"ב) כי יאכל פרט למזיק: וחומש חומשא. שהתשלומין נעשין תרומה ואס חזר ואכל צשוגג אותו חומש ראשון חזר ומשלם חומשו עליו: איבעיא להו. כיון דגצי תרומה צשוגג קפיד רחמנא לתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב ונתן לכהן את הקודש לפי מדה משלם או לפי דמים משלם צגולן דחולין שוגג או מזיד וכן גולן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא לתשלומין דידהו דלמרי' ישיב *לרצות אפילו שיה כסף ואפילו סובין ודאי לפי דמים משלם אצל צתרומה שוגג איבעיא לן הו"ל והקפידה התורה לשלם פירות: כ"ה היכא דמעיקרא. כשאלה הו"ל שריא הך גריוא ד' זוזי והשתא כשמשלם שריא זוזא וכו' לא לא מיבעיא לן נתי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה צתשלומי מדה מיהו ממונה דכהן [אוכל] (ממונה) הוא ולא גרע משאר ממונה דחולין שהדיינין גוצין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) אשר גזל כמה שגול*: גריוא משלם. ואע"ג דשריא השתא טפי או דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה לשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שישלם ישלם צפירות: גרוגרות. תלמיס יצמים: תמרים. משוצין מתלמיס ודמיהן מרוצים: אכ"ז גרוגרות. דתרומה שוגג: זבינא. לוקמים: אימא סיפא כמזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור. אי אמרת בשלמא רבנן וטעמא דרישא משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גולן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דחמץ בפסח לאו צר דמים הוא אלא אי אמרת ר' יוסי הגלילי וצר דמים הוא אמאי פטור: ברבי נחוניא בן הקנה. דלמרי' המתחייב כרת פטור מן התשלומין ויליף טעמא מאסון אסון *והוא הדין למתחייב מיתת שמים כגון אוכל תרומה מזיד וסיפא דמתני' צהויד צתרומה ולא צחמץ ופטור משום מיתת וצדין הוא דלישמעי' כמזיד דתרומה דעלמא דלאו חמץ בפסח דפטור מתשלומין

מתורת שליחות איתרבאי או מתורת יד איתרבאי⁷² אי איפשר שתהא חצרו זוכה לו על כרחו⁷³. ועוד שאין דין חצר בחנות מפני שהכל נכנסין לתוכה, ובפ"י אמרו (בפי') [בפרק] ואלו מציאות⁷⁴ מצא בחנות הרי אלו שלו⁷⁵. אבל כשהחנות הוא של גוים חמץ שנמצא שם אסור בהנאה, שנפל שם קדם הפסח מיד פועלי ישראל הנכנסין לשם, שאין חנותו של גוי עשוי להתכבד בארבעה עשר. ואם תאמר אע"פ שנפל מיד ישראל הואיל ובחנות של גוים נפל קדם הפסח נמצא שהוא חמץ של גוים, הרי אמרנו שחנות אין בו דין חצר שתהא זוכה לבעליה⁷⁶. ואם תאמר הרי יצא מרשותו של ישראל, שמיד כשנפל ממנו נתיאש ממנו, הרי אמרנו למעלה⁷⁷ שלא התירו אלא חמץ של גוים, אבל חמץ של ישראל אע"פ שהפקירו ובטלו שלא עבר עליו בכל יראה ובל ימצא אפי' הכי בכלל גזרה הוא שגזרו על חמצו של ישראל אחר הפסח⁷⁸, שאם אין אתה אומ' כן הרי יש כאן דרך הערמה שיהא כל אחד מפקיר חמצו וזוכה בו לאחר הפסח⁷⁹. [ורש"י ז"ל]⁸⁰ יש לו גרסא אחרת, שבחנות של ישראל ופועלי גוים אסור בהנאה ובחנות של גוים ופועלי ישראל מותר בהנאה⁸¹, שאחר החנות הולכין ולא בשביל שתזכה החנות לבעליה שהרי אמרנו שאין דין חצר בחנות, [אלא כיון שאכד]⁸² ונמצא דרך אבדה אף חנות של ישראל שעשוי להתכבד בארבעה עשר [חוששין]⁸² שמא מקדם הפסח נשאר שם⁸³, ואין תולין בפועלי גוים לקולא הואיל ויש לתלות לחומרא⁸⁴. [אבל בחנות של גוים]⁸⁰ חמץ שנמצא שם מותר בהנאה, שקרוב הדבר לתלות שמקדם הפסח נשאר שם⁸⁵, שהרי אינו עשוי להתכבד בארבעה עשר, ואע"פ שאיפשר שמיד פועלי ישראל נפל אין זה חמץ של ישראל שהרי יצא מרשותם ונמצא ברשות הגוי. **[וצריך שיבטלו כלכו]⁸⁰**. שאם אינו מבטלו עובר הוא עליו בכל יראה ובל ימצא הואיל והוא ידוע ואע"פ שהוא טמון⁸⁶, אלא שלא הצריכו בו חכמים בדיקה

17/08/2018

לעיל ז' א'. 72 עי' ב"מ י' ב'. 73 עי' בש"ע א"ח סי' תמ"ח ס"ס ב' ובמקומות המצויינים בביאור הגר"א שם. 74 ב"מ כ"ו ב'. 75 עי' מ"ש בח"י הרשב"א שם סד"ה מצא. 76 וכן ברמב"ן דפוס שאלוניקי שאין הגוי בעל החנות,, זוכה בו משום מציאה שהרי שנינו מצא בחנות הרי אלו שלו". ומשפט זה (,,משום מציאה וכו'") נשמט מדפוס ירושלים. ומדברי הרמב"ן ורבינו מוכח שסוברים שחצר של גוי קונה לו, ועי' מ"ש בזה מהרי"ט אלגזי בהלכות בכורות פ"ב סי' י"ז, ומחצית השקל א"ח סי' תמ"ח אות ד'. אבל במאירי כאן כתב שאין זכיית חצר לגוי. 77 כ"ט א' ד"ה ורבי שמעון. 78 בלקוטות הרמב"ן: ,,ולא מיבעיא למ"ד במס' נדרים (מ"ג א') הפקר כמתנה וכו', דה"ל חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה, אלא אפי' למאן דלית ליה הכי גזרינן". ומבואר ברמב"ן שלרבנן שבהפקר יוצא מיד מרשות בעליו ה"ה באבדה לאחר ייאוש, שלא כמ"ש בנתיבות המשפט חו"מ סי' רס"ב ס"ה אות ג', ובמקור חיים סי' תמ"ט ס"ק ב', שבייאוש כל זמן שלא זכה בו אחר ברשות הבעלים הראשונים הוא. עי' בהערות הגר"א מלצר ז"ל ללקוטות הרמב"ן כאן הערה ב' ובהערותיו לח"י הרמב"ן ב"מ י' א' סד"ה אמר הערה א'. ועיין באמרי בינה ח"א, דיני פסח סי' כ"ז, נ"ד ע"ג מן הספר. 79 עי' מ"ש בהערות לעיל שם הע' 23. 80 בכתב היד מחוק. 81 וכן גרסו: רב האי גאון, מובא בלקוטות הרמב"ן, רב עמרם גאון, עי' באוה"ג, עמ' 21, רי"ץ גיאת, עמ' פ"ג; וכן בתוספתא פ"ב ה"ד. 82 ניכר שיש השמטה בלשון, וכ"נ לתקן. 83 עי' ברמב"ן ביתר ביאור. 84 כן פירש הרמב"ן בד' רש"י, אבל י"מ בדעת רש"י שהעיקר תלוי במלאי, שפירש רש"י (בד"ה ומלאי) שהיה בו חמץ, וכיון שהחמץ קבוע היה אמרינן כאן נמצא וכאן היה, ר' מהר"ם חלאוה ובי"א א"ח סי' תמ"ט ופוסקים אחרונים. ועי' בשע"צ של המ"ב שם אותיות ה'—ו'. ועי' בב"י שם שכ' שאף לגירסת ר"ח צ"ל שהיה חמץ במלאי, ועי' מ"ש בפר"ח שם. — עי' במהר"ם חלאוה ביאור אחר בשתי הנוסחאות בשם הראב"ד, ומקורו בכתוב שם (יצא לאור בה"סגלה" חל"ט, עמ' 21). 85 עי' במ"ב שם ס"ק ד'. 86 כדעת הסמ"ק ס"ס צ"ח שחייב מן התורה לבטלו משום בל יטמין, עי'

לקיים בו מצות ביעור כשמועו, שלא הטריחו עליו כל כך כמו שכתבנו בתהלת המסכת ⁷⁷. ויש לשאול, הכא משמע שעובר הוא עליו מן התורה אם אינו מבטלו מאחר שהוא ידוע, ובמכלת' ⁸⁸ תניא בהדיא: יצא חמצו של נכרי שהוא ברשות (של) ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת אע"פ שהוא ברשותו אבל אינו יכול לבערו. ויש לנו לומר דההיא בשנפל עליו גל אבנים גדול שאי אפשר לפנותו לקיים מצות ביעור ⁸⁹, כמו שאמרנו. או נאמר שמה שאמרו כאן צריך לבטלו בלבו בטול של דבריהם ⁹⁰ מפני שהוא ברשותו, שבכל חמץ של ישראל גזרו ⁹¹ כמו שכתבנו בפר' ראשון ⁹², אלא שלא הטריחוהו לבער מאחר שאינו מצוי בידו, אבל בדין תורה כל שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער ואף בטול אינו צריך ⁹³. וכן עיקר ⁹⁴.

ומטעם זה נשנה במשנתנו דין זה של חמץ שנפלה עליו מפולת לאחר ששנו דין חמצו של נכרי לומר שאף הוא אינו חייב לבערו אע"פ שהוא ברשותו מפני שאינו יכול לבערו, כדרך ששנו במכלת(י) ' יצא חמצו של נכרי שהוא ברשות ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת. אלא שאין שניהם שוין, שזה שנפלה עליו מפולת צריך בטול מפני שהוא חמצו של ישראל, (שהפסדו) [שבהפקידו] אצל גוי צריך (בטול) [בעור] מדבריהם אע"פ שאינו [חייב] לבערו מפני שהוא ברשותו של גוי ⁹⁵, ואף כאן מפני שהוא חמצו של ישראל הוא צריך בטול אע"פ שאינו חייב לבערו מן התורה מכיון שנפלה עליו מפולת. [כספים אין להם שמירה אלא בקרקע] ⁹⁶. כתבנו פירו' בפר' המפקיד בס"ד.

לב, א. סבר לה כר' נחוניא בן הקנה. בשוגג משלם קרן וחומש דחייבי כריתות שוגגין ודבר אחר חייב, דלא אמרי' אלא חייבי מיתות ב"ד ודבר אחר פטור י. ויש לשאול, מאי

בב"ח לטור א"ח סי' תל"ג ד"ה ומ"ש ואם יש וכו' בפרק. וכ"ד המנהיג סי' י"ג, ורבינו מנוח הל' חו"מ פי"ג הי"א, דף י' א'. ובמג"א שם ס"ק י"ז כתב שכן משמע במ"מ פ"ב מחו"מ הל' י"ד. (הכוונה למה שכתב במ"מ שם: ,,והרי זה ממש כחמץ שנפלה עליו מפולת וכו'. עי' במחצית השקל שם ובפר"ח סו"ס תל"ח). ועי' גם בפירוש הר"י מלונגיל ובס' המכתם ובתוס' ר"פ שהולכים בשיטה זו. וכ"כ המאירי כאן בפירוש א', עי"ב. ⁸⁷ ב' א' ד"ה בודקין. ⁸⁸ בא פרשה י'. ⁸⁹ וכן בלקוטות הרמב"ן לעיל ו' א'. וברמב"ן עה"ת, שמות י"ב י"ט, ביאר שכיון שהוא אבוד ממנו ומכל אדם לא קרינא ביה שלך. ועי' בתזון איש הל' פסח סי' קי"ח אות ו' שתמה: וכי יהיב עליה עפר שלשה טפחים הוי אבוד מכל אדם. ברם בלקוטות הרמב"ן שם מפורש שהמכילתא מדברת במפולת גדולה שאי אפשר לפנותה, וכדברי רבינו. ובכה"ג אין צריך לבטלו אפילו לכתחילה, עי' במג"א שם ובשו"ע הרב שם ס"ל וקונטרס אחרון אות י"ב. ומשנתנו בגל שאפשר לפקחו, ואין החמץ אבוד תחתיו. ⁹⁰ וכן דעת רש"י בד"ה וצריך (ועי"ע ברש"י ב"מ מ"ב א' ד"ה הרי הוא) ור"ן על הרי"ף סי' תשכ"ד, עי' במג"א שם. ועי' בשו"ת תורת חסד סי' כ"ב אות א'. ⁹¹ ברש"י שם נימוק אחר: שמא יפקח הגל במועד ונמצא עובר עליו. ותמה בראש יוסף: כיון דכבר הפקר הוא ונתיאש ממנו למה יעבור עליו במועד כשיפקח הגל. ואי ברשותי קאי, מה יושיענו שהוא טמון אלף אמה בקרקע וכו'. ועי' בשו"ת אבני גזר סי' שכ"ד אות ד' שכתב שלשיטה זו לאו מ"לך" דרשינן לפטרו מביעור, אלא מטעם שאינו יכול לבערו. וכן כתב רבינו להלן בסמוך שתמצו של ישראל הוא. א"כ כל זמן שהחמץ מכוסה בגל הוא רק פטור מביעור, וכשמתגלה חזר ונתחייב בביעורו, ואף עובר עליו. ואע"פ שאנוס הוא אז, מ"מ עשו לו חכמים תקנה שלא יבוא לידי עבירה באנוס. ועי' לעיל ו' ב' ד"ה גזירה. ⁹² עי' לעיל ד' א' ד"ה המשכיר, ו' א' ד"ה יחד. ⁹³ לכל הדבור, עד כאן, השוה לקוטות הרמב"ן לעיל ו' א'. ⁹⁴ עי' בשעה"צ של המ"ב ס"ק מ"ד בשם נהר שלום שכ"ד רוב הפוסקים. ⁹⁵ משפט משובש ומקוטע, ונר' שצ"ל כפי שתיקנתי בפנים. ועי' לעיל ו' א' סד"ה יחד.

1 וכן דעת רש"י כאן בד"ה כרבי נחוניא ולעיל כ"ט א' בד"ה את יזה"כ, שאין חייבי כריתות

זמן איטורו ולא עבר עליו אין חיוב עליהם למכרו ח"פ

לו לנכרתי ביה זבארוז יום ה' ג' סוה חרמט לפיק

לכבוד ידידי הרב החרף ובקי בתדרי תורה מו"ה אלכסנדר שמאל היילפרין ל"י כעת אצדק גאלגרי

תמוז רבועי מכתבו ואגו זה להשיב על שאלתו בקריאה ראשונה דרש ב"א שכח למכור חמלו קודם פסח ומכר בפסח ואמר לוכר קח לך חמנו ולקחו לעצמו ומכרו והביא מעות אחיד זכעלים איש עיניו בהא"כ - היה לא נכחד ממנו מחלוקת הישענים ז"ל אי אסור להחליף עמנו ז"ל אס כן פלפלו בה הרכה בחיזונו עמנו ספן להכריע נד שיטת קדמונינו ז"ל ואולם למוטא אז קולל נביד עפ"מ הכעל"מ בפי"ה דאיתנה דהאייל וכן דאסור להחליף עמנו ספן מזדבנן ית לומר לז"ר רק בנאביד דאורייתא אבל בנאביד דרבנן ל"ג לאסור חליפו דהי בגל"ז ולכאורה עפ"ז היה מקום להקל בחמנו שעבר עליו הפסח דאין איטורו רק מ"ל"ש דר"ש דקיי"ל פוסה ל"א חליפו - ואולם כל הפוס' לא הכינו בזה על טעם זה ע"כ דמ"ל דהאייל והממס גורו על חמנו א"ח"פ וכן דמ"ל כחמנו כפסח כל דיקון כמין דאורייתא חיקון ואי עשט כחמנו בפסח חליפו אסורין וכס"ד אנו לריבין לומר לאביד דאמר שבה ז"ל גמס בכרעילת מרז כמו ברי"ה ואף דברים ביט"ה ט"ל לאביד לז"ג בביט"ה שז"ל ב"ד"מ מאוס פירות האגורין מאוס הואו גופה גירה והאוספותו נחתקו בזה ואולם בחילוק מוכרח בה דבכרעילת עשאוה כרי"ה וכל דיקון כעין ל"ח חיקון וכבר קדמני בזה שארי בפי"ה שם וביד דאין לעשות גירות חו"ל בענל בגל"ז ז"ל ע"כ זה כלל גדול דקין דהכל תליא בזה אי טעל לומר כעין דאורייתא בכל פרטיו וכבר נתנו לזה דין איטור ל"מ וטאו לדאורייתא בכל פרטיו אלא שהענינים מחלוקים למקומותם כמובאר היטב לעינין - ומעשה נראה לקח דודאי בחמנו שע"מ הפסחו והחליפוה האייל וכבר חל איטור חו"ל על החמנו כעמנו עמוד דעין א"ח"פ אמר"ל כל דיקון כעין ל"ח חיקון ונס חליפו אסורין אבל בחילוף החמנו בחמנו כפסחו אין מקום לאסור החליפין אחר פסח דהאייל ולא חל על חמנו זה איטור זה שאסור חו"ל חמנו לאח"פ שלי"ה החמנו כלל כעין בידי לאח"פ שכבר החליפוה אי"ב אין מקום לאסור החליפין לאח"פ האייל וגם אם היה החמנו כעין ביה חמנו להיירו א"ח"פ פוסה ובידי דלם היה גוף החמנו כעין היה חל עליו איטור חמנו שעמ"פ מ"מם אבל החליפין אח"פ אין מקום לאסור ואם בלחו לאסור אסור חליפין בחמנו הפסחו אי בגל"ז - וריאם לדבריהם בזה דהא ב"ב"מ ח"מ"ג פסק בש"ע בסי"ה חליפין חמנו ומומרים ונחתקו בזה באחרונים לקחי אסע"ק הוה"מ בחמנו השפיקו והחליפו האפדק אבל למחליף עמנו אסור ויה לזמניה בזה דמה יענו למה שפסק בש"ע סו" ח"ג כס"ד בישראל שא"פ ע"כ"מ חמנו בפסח בגמור שלו דלם כבר קבל המעשה מותר להטות עמ"ס - אלא הא אטר דברנו דהט שיקבל כבר חליפ חמנו כפסח שרי לאח"פ האייל ואף גוף החמנו שרי מ"מ"ה לאח"פ ל"ג בחליפו ובג"ל -

וע"ז נראה להוסיף בכח דהיתרא כס"ג והנה באמת ש"י הר"ן ז"ל בדרי"ם פ"ה כ"ס הרשב"א ז"ל דהאסור נכחו ע"ע ה"י ס"ס כהפקר ויכול כל איש לזכות בהם ובסו"ת מצי"א בס"ג זכיה מתפקר בגדיל הסימא בזה ועסקין דאף דאי הנהו ממס מ"מ וז"י אית ליה בהבכוכים ודידיה מיבא וזמקן שס בביתור דברי הר"ן ז"ל ואי אומר כי דבריו מוכרחים בזה דא"כ דלח"כ ה"י הפקר עמנו אי"ב תקשו בזה דקיי"ל דע"ז הדיעות פוסק דעין וחליפיו אסורים ובהאר"י א"כ"ג חליפיו אסורים להחליף עמנו עכ"פ מ"מם - המס ע"ע אנו א"ס היא מנח לפינוי אס"י של הפקר ויבא א"י ויהן דמים מעבדו לישראל הכי נאסור דמים הללו בהנא"ה ס"מ מלאכר הכי בני דמים לאו דמי אס"י מיבא אע"כ דכל אס"י נכחי דבעלים מיבא ומעשה ח"מי אומר דדוקא בחמנו א"ח"פ ח"ן לומר דאסור להחליף עמנו דמי חליפו חמנו משא"כ בחילוף חו"ל הפסחו ובכל מלוחין לבטור ומכ"מ אמר"ל בב"ק ט"ז דמי עיני עיני איטוריה מייאשי בעלים מיני' ובכ"ג לזכור שכל איש אף יאוש שלי"מ כדי יאוש ויאוש דינו כהפקר ולכ"י פשיטא חליפיו שרי דאין זה חליפו חמנו כלל דה"ל חמנו של הפקר ובידי דלענין כל יראה חוקמא דרשותיה מ"ע אין כלן חליפיו אה"ג וקל"ה יראה לדברינו מדברי האוספותו רפ"ב דפסחים ד"ה עבר זמנו אסור בהנא"ה שכתב דלם מוכר דעין מוה"רין ונראה שדלו בזה לח"ן מ"י זקס"א להו ביה דמק"ט שם ל"ג ה"ח עבר זמנו אסור בהנא"ה פשיטא ודלוחו אשמינן דאסור לבטור עמנו לגמרי אף דמנינו וזה כ' דלמנו מוה"רין ואכתי מקמי ל"ש"י סבוכים להחליף עמנו אסור לחלוק אחר לומר דאסור חליפו לדידה ולא כ"ל דהאייל ואמרינן ע"ב זמנו אסור והיינו בחמנו הפסחו וזה א"ס החליפו שרי להחליף עמנו דלאו דידיה הוא דליאיתיה מייאש מינה ושרי דעין ביהא"ה דמי

סבוכים בר דמים הוא שיכול לבטלו שפיר יכול להקטתו אף ליהקנה אין זו דין ממון - וא"כ ית מקום לומר דהאי דינה דקה חמנו כפסחו לקוח מיידי בקנה מעב"ס - ואולם אחר-העין אין מקום לאוקמא כעב"ס לפי דקיי"ל כר"א דלמר ברי"ה ממורה דכ"מ דא"כ לית אע"ל"מ וא"כ תקיף אין מוכי קינן כלל ז"ל ואי"ל ביטור הכבר לפי"מ מוה"ר"ע ז"ל ואחריו מח"ל ב"מ ח"ד דהא לאמרינן כ"מ דא"כ ל"מ אע"ל"מ הא מסוס דאמרה תורה דלא להכי מעשו כדי שיחוקן האיטור שעשה זה לא יהיו בקונה חמנו מישראל חייבו דאין נימא לבטל הקינן כדמי שיחוקן האיטור דכל יראה מהקונה הא ע"ז יעבור מהקונה כביי וא"כ ל"מ לאוקמא בקונה מעב"ס דהא שפיר ככל הקינן מהסוס דאע"ל"מ וחזר י"ל בזה לפי"מ כדמ"ה פט"א ק"א סו" ח"ג דל"ש לומר אע"ל"מ הכי דאין האיטור על שיהיה ל"מ לבטל מעשה המוכר בשלל איטורא דעבדו בלוקח או להיטור וכ"ז ל"ש רח בישראל אבל בעב"ס שפיר מחלטין המעשה בשלל אלא יעבור הישראל וכן ל"י איטור ולא מעגליהו בחקמנה לעבו"ס דחוקמא לעבו"ס לא עבדינן כדלמרי' ב"כ"ל ז"ל וא"כ בקונה מישראל שפיר מקיימין מעשו האייל והמוכר ל"ע איטורא משא"כ בקונה מעב"ס בטלו מעשו מסוס דאע"ל"מ ול"ש לחייבו מלקוח מסוס דעבר אמיטורא דחוקמא האייל ואין מעגליהו בחקמנה לקטת חמנו רק עמ"ל יהיה ברשותו והאייל ומומרי' אע"ל"מ ל"ע כ"ל והאייל וע"כ בעין לאוקמא בקנה מישראל שבה ק"ו למקומה הא אין הקינן חופס בל"מ - ולכ"ל י"ל דשפיר מהכחה לה בקנה מישראל ע"י שליח והמוכר עמ"ל במקום שאלה כביע זמן איטורו וזהו שפיר לוקח בקונה כשעה דמטי זמן איטורו כמקומו האייל והשעה הקינן הא מותר להמקא והו"ל דין דמים שפיר זכ"י כ"מ הר"ן בקונה מעב"ס :

וע"ז ויחא ג"כ מאי דה"י קיי"ל לן ביה דמקשה ברי"ה ב"ק ס"ז למ"ד יראה כדי קנה מהא דגול חמנו וע"מ הפסח אומר לו ה"ל והאי חון דמטי עינן איטורי' אישתי איש"ש מיני' ס"י ועמי בי קאמינא זה מציח"ה זה דומה לקונה האי זה מציח"ה זה אי"ר לקונה זה דומה ל"י לומר שא"ר לקונה חיקון ל"ה דאין הקינן חופס ביה"מ - ולכ"ל י"ל דמשי"ה בוכריה כ"מ"ס למ"י דהא אי"ר לקונה דמי דומה לקונה אכתי מהכחה שיקנה חמנו ע"י יתה בעלים כד מטי זמן איטורו חמנו כמקום שהגול שס בעבד אלא כביע ז"ל כמקום שהחמנו שם בבית הגול דהא שפיר ית מקום לומר דכמנ"ל כד מטי זמן איטורו כמקומו מייאש מינה וזו שפיר וי"ל הגול לקומו האייל ולדידיה עקן שרי בהר"א אלא לחיקין עמ"ל מסוס שא"ר לקומו דלא יעבור אח"כ כביי כד ימטי ז"ל וגם יחייבי ע"ז לשלם חמוריהו להגול ולא יוכל לומר ל"מ יחמנו לן בזה לייב"ק ק"ו הא"ה עמר בה"מ סו" ח"מ"ג שמתקנה ביה דלמרי"ן ב"ק ק"ה א"ר גול ג' אגרותו בשלם פרושות והאלו עמנו על ששים א"ס החזר לו ששים חייב להחזר לו תורתו ותנא חונא גול חמנו ועבר עליו הפסח אי"ל כ"י שג"ל בלתי כעמנו דאיתיה בעינא הא ליתא בעינא אע"כ דההוא לאו מוטנה הא כחן דמעיקרא מוטנה הוא כביי שלמי והקנה בזה דמאי ריאה מוכי דמל חמנו למג"ל הכי דהה"ל וריאה ש"פ פנור להחזיר ובה דמקיימין ליה בחמנו הוא מאוס דשע בעה ש"ל נכחו קודם זמן איטורו וכמ"ס הר"י"ה שם דאומר אלא מוכר החמנו המופקד אלא כביע חייב לשלם כמו שומר שה' לו לקום בדמים ותקלות - ולכאורה ית לדחות קמ"ו זו דבוגת ה"מם דהאייל והחמנו לן א"ל ה"ל חמנו דמטי עיניו בכל גוויי אפי' כשהיה הגול כמקום שאין כ"כ שמתור על יום ובלי כ"כ אין רשות בינו למכרו לעמנו ואפי"ה חייב לשלם כחן דמעיקרא מוטנה הוא אלא דלכ"י תקיף דאף בלי רשות כ"כ יכול למכרו האייל וכי מטי עינין איטורי' מייאש מינה וזה ל"מ לומר זה אי"ר לקונה דלדרכה יסדח לקונה כדי למכרו ועמ"ס מח"ל כ"מ מקי"ן ס"מ והכ"ל א"ש חז"ל דבלא"ה א"י למכור סוה"ן מעט חמנו איטורו האייל ואין לו עוד דין דמים בו ומוה"ר"ע אין הקינן חופס בל"מ אלא דמ"מ"ס שס בעין למעשה דא"ר לקונה כהבע"ל"י כמקום דמטי זמן איטורו כשעה שאלה כביע ומי"א כמקום שהגול שם עם החמנו אבל ע"כ לטון בהתנה דגול חמנו וע"מ הפסחו כולל ג"כ כשהמס כמקום דמנו איטורים טיה ובה פשיטא דאין הקינן חופס בו כלל וא"י למכרו בלי כ"כ ואפי"ה כי ליתא בעינא חייב לשלם וע"כ דהא מעטם דמעיקרא בר דמים הוא והבן היטב כד"ו - בהא מצינא ובהא בליקו"ה כי הדבר ברור דלא יחזיק בזה המקום שבעל החמנו שם בין להלך בין להחזיר וגם רחוקו ר"מ שסע"מ ליה מ"מ"ס דמים פסחים דמקשה שם ביה דה"ה יושב כהב"מ ומוכר ש"מ לו דמים פסחים דמקשה שם ביה דה"ה דמי מוכלו גלבו לא אח"כ ל"מ ביטול ולא מצי"ל ליה דהא מהכחה לה כהאובדן כמקום שאלה כביע עדין זמן איטורו אע"כ דאין לנו לחן אלא על מקום עמינת בעל החמנו - וע"מ דמ"מ"ה לאסור בזה האייל והשעה וז"כ חו כמקום שהחמנו שם אחר ז"ל ולא מוכרו ליתא דהאייל ועל החמנו הא כמקום שאלה כביע עדין

דסליק כולהו. אבל קודם, בלא סלוק בימי עזרא, ולא נתקדשה הארץ – דקדושת הארץ¹⁸ לא קדשה לעתיד לבא, ובטלה בכבוש הארץ בימי נבוכדנצר – תו השבים מהגולה נגר כל קהל הגולה היו כיחידים, ולא בא פסח בטומאה¹⁹. ולכן לא נזכר בהך דשנה שניה (עזרא ג), שהקריבו חטאת מוסף בראש חודש ובמועדים²⁰, משום דלא היו נאכלים²¹ בטומאה. רק בשנה הששית הקריבו אז לחנוכת הבית צפירי עזים לחטאת²², שאז היו טהורים, והיו נאכלים לכהנים כשעיר המילואים²³. והוא ענין ארוך מאוד.

ט, ג בארבעה עשר יום בחודש בין הערביים תעשו אותו וכו'.

הוא הכוונה דלא יאמרו שהוא בא על הנס שנעשה בין הערביים בפסח מצרים, אם כן

תוספתא

ובתר הני שבעזרה קאזלינן).¹⁸ בכיבוש ראשון של יהושע.¹⁹ באותן שש השנים לפני עלית עזרא הסופר, הוא יסוד המעלה.²⁰ עיין הערה 11. ואמנם בפירוט הרב של הקרבנות, חסר היה כל רמז ל"שעירי עזים לחטאת" במוספי ראש חודש ומועד – והלא דבר הוא! ²¹ אמנם קרבן צבור דוחה טומאה, אבל אינו נאכל בטומאה. וכך פוסק הרמב"ם הלכות ביאת מקדש פרק ד הלכה י. כל קרבנות הצבור קבוע זמנם, לפיכך כולם דוחים את השבת ואת טומאת המת. הלכה יא. וכל קרבן מהם שקרב בטומאה אינו נאכל, אלא מקטירים ממנו דברים הראויים להקטרה, והשאר הראוי לאכילה נשרף כשאר קדשים שנטמאו.²² עזרא ו, יז: "והקריבו לחנוכת בית אלהא דנה תורין מאה דכרין מאתיים אמרין ארבע מאה, וצפירי עיזין לחטיא על כל ישראל, תרי עשר למנין שבטי ישראל" (כלומר, חטאות אלה באו בדין קרבן צבור).²³ כי מועד הקרבנות היה ברביעי לחודש אדר – והוא לא שבת ולא מועד! לכן משיב רבינו כי היה להם דין כמו מילואים (אשר, אגב, אף הם באו בחודש אדר!). ובענין 'חנוכה' ומילואים לדורות עיין בדברי רבינו להלן בהעלותך י, י ד"ה וביום שמחתכם

הלא במדבר סיני נשתנה השקיעה, והוא אופק אחר. לכן אמר "בין הערביים" ... "במדבר סיני" – שלא תביטו על בין הערביים מעשיית הפסח הראשון, שהזמן הוא כבמקום המצוה. וזה כלל גדול בתורה.

ט, ו ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם.

נושאי ארונו של יוסף היו שנאמר (תהלים עח, ס) "אהל שכן באדם" (וכתיב "וימאס באהל יוסף", שם שם סז) [מדרש רבה, פרשת בשלח (כ, יט) ¹] הכוונה, דאמרו ביבמות (סג, א): כל אדם שאין לו אשה אינו אדם, שנאמר (בראשית ה, ב) "ויקרא שמם אדם", הרי הזכר והנקיבה שניהם "אדם". ויוסף הצדיק, השליט ביצרו, ולא נזדווג רק לאשתו לקיום המין – לא להנאתו² – הוא נקרא "אדם"³.

ובמועדיכם. ועיין עוד בביאור הגר"א תוספתא פרה פרק ג.

(ט, ו) 1. הפירוש המקובל במדרש הוא כעין לימוד גזירה שוה "אהל – אהל", שיוסף הוא הנקרא "אדם". הקושי בפסוקנו שהמדרש מתיחס אליו הוא השימוש בביטוי "נפש אדם" לעומת "נפש מת" (במדבר ו, ו) או "טמאים למת לנפש אדם" או סתם "טמאים לנפש". רבינו, אשר לא הביא את הפסוק השני "וימאס באהל יוסף" מבקש להראות לא רק כיצד חז"ל ידעו כי על יוסף מדובר, אלא מדוע דוקא יוסף הוא הנקרא "אדם". יצויין כי בספרי ובמקבילות לא צוינה הוכחה זו לזיהוי הטמאים בנושאי ארונו של יוסף.² כמשתמע מפרשת אשת פוטיפר, ומהשבחים ששיבח אותו יעקב אבינו (בראשית מט, כד) "ותשב באיתן קשתו וכו'" לפי פירוש חז"ל בסוטה לו, הובא על ידי רש"י בד"ה נזיר אחיו, החל במלים ורבותינו דרשו. 3. בהגיעו אל הדרגה האמיתית בקיום יחסי איש ואשה. ואולי כוונתו ל"אהל" = אשתו, כלומר "אהל שכן באדם", אצל "האדם" (= יוסף) היה רק "אהל" (= אשתו), אחד ותו לא.

נאך לפי הנ"ל יקשה לכאורה לרבי אליעזר, דלשיטתו איך מכשירי-פסח דוחה שבת הרי תמיד יכול לקיים שניהם ע"י שלא יכנס לתוך העזרה ויהא פטור משום דרך רחוקה. אולם לפי פירושו של הרמב"ם (בפירוש המשניות) ניחא, דמפרש שם שגם לרבי אליעזר דאמר מאיסקופת העזרה ולחוצ, בעינן שחלה או נשתבש הילוכו ולא היה יכול ליכנס לעזרה בשעת הקרבן, והמחלוקת של רבי עקיבא ורבי אליעזר היא, דרבי עקיבא מחשב זה לאונס ודינו כשאר האנוסים, ורבי אליעזר מחשב זה דרך רחוקה. אבל על-כל-פנים קשה דהרי יכול לקיים שניהם ע"י שיצא לדרך רחוקה בשיעור חמש-עשרה מילין רחוק מירושלם לפני זמן הקרבת הפסח].

דף ד ע"ב; גמרא: דניחא ליה לאיניש לקיימי מצוה בגופיה.

עיין מה שכתבתי בנדורים (דף לו ע"ב) לדון בתורם משלו על של חבירו, אם הפסד המצוה נחשב לו חוב או לא.

[ועיין "מקראי-קדש" חנוכה סימן כב].

דף ה ע"א; גמרא: השבתת שאור.

[עיין "מקראי-קדש" פסח (חלק א סימן מט) לענין אם נשים חייבות במצות-עשה דחשבתו].

שם; גמרא: רבא אמר מהכא 'לא תשחט על חמץ דם זבחי', לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים, ואימא כל חד וחד כי שחיט, זמן שחיטה אמר רחמנא.

הנה לרבא היסוד של זמן איסור חמץ שהוא אחר שש, הוא משום דרחמנא תליא את איסור החמץ במאורע של שחיטת קרבן-הפסח בירושלם שהוא בחצות. והעיר על-זה ידידי הרה"ג ר' יצחק רוזנטל דאם-כן במדינת אמעריקא דשם הוי בקר בעת שבירושלם הוי זמן הקרבת הפסח, יהא אסור שם באכילת חמץ ויהא חייב בהשבתה כיון שהוא עכשיו זמן חצות בירושלם ושוחטים אז את קרבן-הפסח בירושלם, וכן בשאר מדינות יהא תלוי בחצות של ירושלם ולא בחצות של המדינה. אולם העיקר בזה שכללא הוא שכל מצוה או איסור אף-על-פי שתלוי במאורע שבאופק אחר, מכל-מקום אין הולכים בזה אלא לפי האופק של המקום שהוא נמצא שם. והגאון ר' מאיר שמחה ב"מ-שך-חכמה" (פרשת כהעלותך) מפרש כן את הפסוק (במדבר ט ג) 'בארבעה-עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אותו, שכתב (שם) וז"ל: הגה הכוונה דלא יאמרו שהוא בא על הנס שנעשה בין-הערבים בפסח מצרים, אם-כן הלא נשתנה השקיעה והוא אופק אחר, לכן אמר בין הערבים במדבר סיני שלא הביטו על בין-הערבים מעשיית הפסח הראשון, שהזמן הוא כמקום המצוה שמקיים עכשיו וזה כלל גדול בתורה.

ב.

בספר "עונג-יו"ט" (סימן לו) דן בדבר מי שיש לו חמץ במקום שעדיין מותר באכילה, והאדם נמצא במקום שכבר נאסר החמץ, או להיפך, כיצד הדין אי-אזלינן בחר הבעלים או בחר החמץ, והביא ראייה דאזלינן בחר מקום החמץ מהא דתגן לקמן (דף לא ע"ב): האוכל תרומת-חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש, במזיד פטור מתשלומים, ופריך, אי-אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר, אלא אי-אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר-דמים הוא, ומשני, אין, הא מני ר' יוסי הגלילי וכו'. ומדלא משני דאזלא אפילו כרבנן ומיירי שאכל תרומת-חמץ בשביעי-של-פסח בסוף היום והבעלים עומדים במקום שכבר כלה היום, שאז החמץ הוי שפיר לבעלים בר-דמים שהרי יכולים למוכרו במקום שהם שם, משמע דאזלינן בחר מקום שהחמץ מונח שם. *

אוצר החכמה

והנה נדפס עתה ספר "היומם" מידידי הגרי"מ טוקצינסקי ושם מאריך בתשובה זו ונוטה לומר דאזלינן בחר חמץ. ולדעתי יש לדון טובא בדבריו, דמסתבר מאד לומר דלאו דבל-יראה אקרקפתא דגברא חל, ותליא בבעל-החמץ אם הוא במקום שעדיין מותר שם חמץ יכול למכור, דמה-בכך שבמקום שהחמץ נמצא כבר נאסר החמץ, ואין-הכי-נמי דלאנשים הנמצאים במקום זה החמץ נאסר, אבל לאיש זה שעדיין מותר באכילת חמץ יכול למכור חמצו אף שזה מונח במקום האיסור, וכן להיפך, מי שהוא במקום האסור אסור לו למכור חמצו המונח במקום היתר דבחר גברא אזלינן.

ומצאתי כדברי בתשו' "חסד-לאברהם" (א"ח חלק א סימן לה) שכתב שם: מילתא דמיבעיא-ליה פשיטא-לי טובא דאזלינן בחר מקום עמידת בעל-החמץ, דאיסורא אקרקפתא דגברא מנחא והתורה אמרה 'לא יראה לך חמץ' בזמן איסורו, וכל שבמקומו לא הגיע זמן איסורו לא עבר בבל-יראה, יהיה החמץ באיזה מקום שיהיה. ונאפשר שאין מחלוקת בין ה"עונג-יו"ט" לה"חסד-לאברהם", שדברי ה"עונג-יו"ט" הם לענין איסור הנאה שהוא איסור חפצא לכן מצדד בזה דאזלינן בחר החמץ, מה-שאינ-כן דברי ה"חסד-לאברהם" שהם לענין בל-יראה שהוא איסור גברא מודה גם ה"עונג-יו"ט" דבחר גברא אזלינן.]

ולמעשה יש נפקא-מינה להלכה, כהיום שבאים תיירים מאמריקה לארץ-ישראל לחג-הפסח ומוכרים את החמץ שלהם כנהוג, שמוסר הרשאה להרבנים שם והרבנים מוכרים את החמץ לגוי בערב-פסח שעה חמישית, שצריך לחזור ולמכור בארץ-ישראל את חמצו, משום שבשעה ששית הוא נמצא בארץ-ישראל ובאמריקה עדיין לא עלה עמוד-השחר (שיש הכול כאופק בערך שש שעות) ועדיין הרבנים לא מכרו שם את החמץ, ונמצא שמשש שעות ומעלה נמצא ברשותו חמץ שלא מכר, ולכן יש ליזהר בזה שיחזור וימכור את החמץ בארץ-ישראל.

והרב ר' יוסף שרשבסקי הביא ראייה לענין זה מדלקמן (דף סג ע"ב) דאיתא שם דשוחט פסח על החמץ אפילו יש לו חמץ בסוף העולם חייב, והרי בסוף העולם עדיין לא מטא זמן איסור חמץ,

[והגאון ר' יוסף כהן שליט"א אמר בזה] :

* ולכאורה יש לעיין בזה מהא דחיישינן שמא שוה פרוטה במדי, ואפילו אם נאמר דזה רק חומרא בקידושין (שוה מחלוקת הרמב"ם והתוס'), מכל-מקום יש לעיין מהמקרה משש שעות ולמעלה, ועיין תוס' קידושין (דף נג) וברא"ש (שם, יב) וב"קרבן-נתנאל" (שם), וב"ביאור-הגרי"א" (אהע"נ).

אלא משמע דאולינן בתר מקום של בעל-החמץ. * * ולכאורה זו ראייה טובה. והרה"ג ר' משה יונה צוויג סיפר על גדול אחד שדיבר בטלפון עם האדמו"ר רבי משה יחיאל מאוסטרובצה ושאל אותו קושיית החזקוני: דכיצד סלקא-דעתא דבאומר לו אביו ליטמא או לחלל-שבת שישמע לו, הא כיון דאמר לו לחלל שבת הרי"זה אינו עושה מעשה עמך וליכא עשה דכבוד אב. והשיב לו האדמו"ר, דהטלפון הוא תירוץ על הך קושיא. וכוונתו דמשכחת-ליה שמדבר בטלפון למקום רחוק אשר שם כבר שבת ובמקום שהוא מדבר עדיין הוא קודם שבת דהאב אינו עובר כלום.

ובנוגע לזה אמרתי להעיר כמה שכתב הריטב"א (קידושין דף עז ע"ב): בהא דתניא ר"ש אומר האוכל נבילה ביום הכפורים פטור משום דאין איסור חל על איסור. ופירש (שם) הריטב"א: דדוקא בנתנבלה מערב יום-כפורים, דיום-כפור הוא כולל על נבילה פליגי רבנן, אבל בנתנבלה ביום-הכפורים, דנבילה לא חל כלל על יום-הכפורים, לא פליגי רבנן ומודים דלא חל נבילה על יום-הכפורים. ואמרתי להעיר דהרי נבילה על יום-הכפורים נמי משכחת-ליה שיהא כולל, כגון נתנבלה בליל יום-הכפורים ובמערב אמריקא עדיין יום שהוא ערב יום-כפור, ואס"כ איסור נבילה כולל [ו]חתני העירני שזה מוסיף לא כולל] גם ליושבי אמריקא, שמצד יום-כפור עדיין מותרים הם באכילה, וכן נתנבלה ביום שהוא יום-הכפורים באמריקא, הרי נבילה כולל תושבי ארץ-ישראל ואירופא שאצלם כבר עבר יום-הכפורים, ומגו דחל על חושב ארץ-ישראל חל גם על תושבי אמריקא. גם משכחת-ליה שמהלך יום אחד מפריד ביניהם כגון אלה היושבים בגבול קו התאריך מאירידיאן מצד זה ומצד זה, דמשכחת-ליה שיעבור באותו יום מצד זה לצד זה, אך יש לומר דהריטב"א דיבר בזמנו שלא היו יהודים אלא מצד אירופא ולא היה במציאות איסור כולל דנבילה לגבי יום-הכפורים, מכיון דלא היה אז יהודי שלא יהא אסור לו מצד איסור יום-הכפורים.

והגאון הרידב"ז הביא מקור דאולינן בתר גברא מהא, דאיתא לקמן (דף ז ע"א): ולבחר איסורא לא מצי מבטל-ליה והא תניא היה יושב בבית-המדרש וזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו מבטל בלבו אחד שבת ואחד יום-טוב, בשלמא שבת משכחת-ליה כגון ארבעה-עשר שחל להיות בשבת, אלא יום-טוב בתר איסורא הוא. ואם נאמר דאולינן בתר החמץ (לענין בל-יראה וכל-שכן לענין איסור הנאה) הרי משכחת-ליה דגם ביום-טוב הוי קודם איסורו, כגון שהחמץ מונח במקום דעדיין ערב-פסח קודם חצות, והוא יושב בבית-המדרש במקום שכבר נתקדש החג, לכן מבטלו בלבו. והא דנקט יושב בבית-המדרש יש לומר דאי לא היה יושב בבית-המדרש היה מוכר או נותן את החמץ במתנה לגוי בכל מקום שהוא, ויקנה לו אגב קרקע — להנך פוסקים דסבירא-להו דבלא ביטלו מותר לעבור על שבות-דרבנן להציל עצמו מלאו דבל-יראה —, עיין בשו"ע (או"ח סימן תמו) וב"ביאור-הגר"א" (אות ג), והכי נמי מותר לעבור על שבות-ררבנן במעשה הקנין שיקנה לגוי, וכמו שמקשה ה"ש"אגת-אריה" (סימן עז): למה לא משני דברייתא היא כרבי יוסי הגלילי דמותר בהנאה ורשאי לבטל אף לבתר איסורו ויושב בבית-המדרש הוא, דאי לא ישב בבית-המדרש היה נותנו במתנה לגוי או מסיקה חחת תבשילו, ובנידון-דידן נהי דלא שייך להסיקה אבל יכול ליתן במתנה לנכרי כנ"ל, אלא ודאי דאולינן בתר גברא.

[והעיר הגאון ר' יוסף כהן שליט"א]

* * יש לעיין מקרבן תמיד שלכל-ישראל צריך שיהא בו חלק, ועל-פיו-הוא איך ישראל הגר בארץ רחוקה שיש שינוי באופק ובזמן, מקרב את קרבן התמיד בזמנו.

ויש לעיין בדבריו דהרי בחמץ שביטלו לכולי-עלמא לא התירו לעבור על שבות, ואם-כן בנידון-דידן נהי שעדיין לא בטלו מכל-מקום הרי בידו לבטל ולא התירו שבות במקום שבידו לבטל, ויעוין בצל"ח (להלן דף ז ע"א ד"ה דיקא נמי) שכתב: ואין להקשות מנא-ליה כאמת הך דיוקא, ודילמא נקט יושב בבית-המדרש וכו', לכן נראה שאין שום הוה-אמינא להתיר טלטול החמץ בשב ואל תעשה היכי שבידו לבטל. ובנידון-דידן אפילו ליתן במתנה לנכרי אינו יכול שהרי החמץ אינו אצלו וצריך להקנות לנכרי בקנין אגב קרקע שהוא שבות, ואינו דומה למה שכתב השאג"א לרבי יוסי הגלילי דיכול ליתנו במתנה, דהתם החמץ אצלו ואין צריך קנין. שוב נדפס תשו' הגאון הנז' להרה"ג ר' ניסן חרל"פ ז"ל, ב"תורת ארץ-ישראל" (תשו' תרצג), ושם העיר בעצמו במקצת הדברים, עיי"ש.

ועיין מה שכתבתי במנחות דף עח ע"ב.

שם; תוס' ד"ה לא תשחט: וי"ל כיון דדיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר כדתנן התם חשיב זמן שחיטה מחצות ואילך.

יש לרזן לגבי דברים התלויים בזמן חיוב התפילה או קיום מצוה שמצוותה ביום, אם זמן עלות-השחר נקרא שהגיע זמן החיוב בענין זה הואיל ובדיעבד יצא (עיין מגילה דף ט), או דהואיל ומצוותה לכתחילה עם הנץ-החמה לא נקרא שהגיע זמן החיוב רק עם הנץ-החמה. וח"כ הביא ראיה לזה מדברי התוס'.

[ועיין עוד ב"מקראי-קדש" פסח חלק א סימן יד אות ב].

שם; תוס' ד"ה כל מלאכה: אי נמי כיון דמתחילת הבערה אינו יכול להנות ממנו אף-על-גב שיהא לו הנאה ממנו אחר כך אסור.

הקשה הגרע"א מאי-שנא מהא דרטיה שכתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה פרק ה ה"ח) שמותר לעשות רטיה מחמץ משום דהוי שלא כדרך הנאה.

ועיין מה שכתבתי בזה להלן (דף כה ע"ב) בדין שלא כדרך הנאתו בחמץ.

דף ה ע"ב; גמרא: שמע-מינה אין ביעור חמץ אלא שריפה.

ועיין מה שכתבתי בביצה דף כז ע"ב.

שם; גמרא: אבל אתה רואה של אחרים.

העיר הגר"מ ראזין על דברי הפרישה (סימן חג) דמפרש מאי דאיבעיא-לן בירושלמי (ריש פסחים) אי בתי-כנסיות ובתי-מדרשות צריכין בדיקה, דהספק אי עוברין בל-יראה, ומסקינן, דצריכין

הברכה כל זמן שלא התחיל בברכה שניה יאמר שם משיב הרוח ויעלה ויבא וסוברים שצריך לחזור לראש הברכה, אף שכיוון שהש"ע פסק כהראבי"ה והרא"ש צריך לעשות כהש"ע כדהסכימו כן רוב האחרונים, מ"מ כשלא אמר עדיין מחיה המתים והמחזיר שכינתו לציון נראה לו שיעשה עצה שיסיים למדני חקך כדי שיהיה כקורא פסוק לבד ויחזור למשיב הרוח ויעלה ויבא ויגמור כסדר, הנה אף שגם בריטב"א תענית דף ג' ד"ה ושמעתי כתב נמי בשם הרב החסיד שהוא הר"י יונה עוד יותר שאפילו בדברים שאין מחזירין אם נזכר אחר בא"י יאמר למדני חקך ויהיה כלא גמר הברכה ויחזור לאומרה כראוי ואף הריטב"א עצמו שכתב שאין כן דעת הצרפתים מסיק דבמקום שמחזירין מודו שיעשה כן, והביאו הח"א, אבל הוא תמוה מאד שלא מובן כלל הא ודאי ברור ופשוט שאסור ללמוד אף פסוקי תורה באמצע התפלה ובאמצע ברכות והלומד באמצע הוא הפסק גמור ובטל ברכה זו וצ"ע.

ולכן למעשה לא נראה שיעשו כן, אלא צריך לסיים מחיה המתים והמחזיר שכינתו לציון ולומר משיב הרוח ויעלה ויבא כמו באם היה נזכר אחר גמר הברכה כהראבי"ה והרא"ש שפסקו כן הטור והש"ע.

ונראה דאף להחולקים על הראבי"ה והרא"ש שסוברים שכיון שגמר הברכה צריך לחזור טוב נמי לגמור המחזיר שכינתו לציון ומחיה המתים ולחזור לרצה, כי אף שיש סברא לומר דלדידהו לא יגמור שלכן ירויה דיוכל להתחיל יעלה ויבא ואח"כ ותחזינה ולא יצטרך לומר עוד הפעם השמות ה' אלקינו דתחלת רצה, אבל אין לעשות כן כי ברוך אתה ה' הוא יותר אסור מברכה לבטלה שהיה עכ"פ דבריו דברי שבח שהרי נאמר השבח והמעשה שהוא ברוך בזה ולכן טוב יותר לגמור ולחזור לרצה לדידהו אבל למעשה יגמור ויעשה כפסק הש"ע לומר אח"כ יעלה ויבא שנמצא שלא הזכיר כלל לבטלה.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן צד

הנוסע מא"י לאמעריקא קודם הפסח וחמצו

בא"י

ניסן תשל"א

מע"כ ידידי הנכבד מוהר"ר יצחק הכהן רון

שליט"א.

הנה שני הספרים חסד לאברהם והנונג יו"ט לא

ראיתי אבל כבר הודפס מה שנראה הנכון לע"ד

נצ"ל משום דעיקרו דאורייתא ובעירוב משום חזקת תחום ביתו והיה קושיתם שנימא השתא הוא דאיטמא מטעם חזקה ויהי' ספק השקול ולקולא וע"ז תירצו משום דל"א השתא הוא דאיטמי בתרי ותרי ונסתלקה קושית רעק"א. אך זה אינו נכון דאם נפרש בתוס' שרק חזקה דלא נטמאת ליתא אבל חזקת תחום ביתו איתי א"כ מ"ט אמרי חמר גמל היה צ"ל מותר בתחום ביתו א"ו שתרזייהו ליתא דספיקא דאורייתא ומ"מ הוי לחומרא וא"כ קשה קושית רעק"א אם לא דנימא דתרי ותרי הוי ספק לחומרא אף בדרבנן ולכן על תוס' עירובין דל"ס כן דא"כ למה הוצרכו לומר דמפקי מחזקה קשה קושיתו אם לא דנדהוק דחזקה גמורה לא הוי תחום ביתו מאחר דהניח עירוב כדחזינן שתיירוץ ראשון לא חשיב זה לחזקה אך מ"מ סברי דנשארה החזקה לזה שאסור במק"א ולכן הוא מנגד חזקת טהרת תרומה אך שמ"מ הוי לקולא מטעם ספק ובתרי ותרי שליתא חזקת תרומה משום דעתה דהיא ודאי טמאה נשאר על חזקת איסור במק"א אף שגם במקום זה אסור משום דאיתרע חזקת ההיתר ונשאר התיירוץ במקומו ועדיין צע"ג בזה. והעיקר לדעתי שיהתוס' בכתובות סברי דתרי ותרי וכן בב' חתיכות הוי ספק לחומרא אף בדרבנן.

*

בעיוני למעשה להפלאה סימן קי"ב סעיף ט"ו שכתב טעם נכון על מה שפסקינן כרבנן דאדמו"ר בנכסים מועטים דמאחר שפסקינן כרשב"א ג"א דרק מקרקע הוו גיוזנות הבנות כחוב וליחא לקושית אדמו"ר עיי"ש וכתב דבזה גיחא מה שבמטלטלים אחר תקנת הגאונים הלכה כאדמו"ר והוא פלא הא אף בחוב תקנו הגאונים דליגבו ממטלטלין וא"כ עדיין נוכל לתרץ קושית אדמו"ר ומ"ט פסקו כאדמו"ר ובאמת ל"צ ע"ז תירוץ דהטעם הוא כדאיתא ברא"ש ר"פ מי שמת דלא אלימא תקנתיהו כ"כ ודי לנו בזה שתקנו הגיוזנו יחד אבל דברי הפלאה צע"ג לדעתי.

משה פיינשטיין

אוהבך בלוג,

סימן צג

הטועה בתפילתו ביעלה ויבא ובמשיב הרוח

אלול תשל"ו

לרב אחד

הנה בדבר מי שלא אמר יעלה ויבא במקומו ונזכר אחר שאמר בא"י ולא אמר המחזיר שכינתו לציון וכן מי שלא אמר משיב הרוח ונזכר אחר שאמר בא"י ולא אמר מחיה המתים שבבאור הלכה סימן קי"ד סעיף ו' מחמת שהביא שאיכא הרבה חולקים על חדוש הראבי"ה שהביא הרא"ש ריש תענית והסכים עמו שאם נזכר אחר גמר

ובענין היוצא מביתו קודם ל' יום לפסח ואין דעתו לחזור בתוך הפסח ויש לו חמץ ידוע בביתו אף שנחלקו בזה הפוסקים ע"י מ"ב סי' תל"ו אות ה' אם צריך לבער מכל מקום בלא זה יצטרך למכור חמצו, דהא יהיו אסורין בהנאה כדאיתא ברמ"א שם שאוצר חיטים שיש בקרקעית הבור חיטים מחומצים אף שאין זקוק לבער וסגי בבטול יהיה אסור ליהנות מאותן חיטים כשיפנה האוצר בחמץ ידוע עיי"ש משום שאפשר נתכוין לחזור ולזכות בהם אחר הפסח, עיין בח"י ס"ק ח' ובמ"ב ס"ק י"ז, וכ"ש בהלך בשיירא ולא"י שודאי יבא ויזכה בה, שלכן אף להמקילין יצטרך למכור כדי שיהיו מותרין לו בהנאה.

ולגבי בן אמעריקא שחמצו שם והוא בא"י, הגה מעיקר הדין הכל הולך אחר החמץ ואסור לזכות בו עד עבור יו"ט אחרון של פסח באמריקא שהוא כמו ז' שעות אחר א"י. אבל מ"מ בדיעבד אם זכה בו לאחר אחרון של פסח בא"י מותר בהנאה. וכן מסתבר אם הרב יקנה בחזרה כשכבר עבר יום הז' בנוא יורק שהוא רק מדרבנן מדין יו"ט שני, ואף אם יקנה הרב תיכף כשעבר יום הז' בארץ ישראל שבנוא יורק עדיין היא יום הז' דפסח מדאורייתא ויהי' אסור, יש לדון להקל מכיון שנמצא עתה בא"י שנגמר גם לבן חו"ל יום הז' בשקיעה דא"י שמעיקר הדין אולינו בתרי', רק שראוי להחמיר לילך גם אחר החמץ ואין להחמיר אחר הפסח שחמץ יעבר עליו הפסח הוא כדברנו. ^{אוצר החכמה}

משה פיינשטיין

סימן צו

קניית דברים חמוצים אחר הפסח מחנווני חשוד

י"ג סיון תשל"ט.

מע"כ ידידי הנכבד מאד לא ידעתי אכנהו אבל במהללו יהולל מוהר"ר יואל חנן יאנגער שליט"א.

הנה לקנות דברים חמוצים אחר שעבר הפסח מחנווני חשוד אחר שעבר זמן שיש כבר לאמוד שכבר נמכר החמץ שיהיה לו מקודם הפסח י"י ודאי להתיר מדין ספק דרבנן שהוא לקולא, אבל כשהספק הוא מהמת' מחנווני החשוד מכר חמצו קוה"פ לנכרי שאפשר שלא היה לו הרבה והוצרך לקנות בתוך הפסח חמץ אחר שלא היו בכלל שיש לחוש שמא יתן לו מאלו שקנה בתוך הפסח הנה אף שהוא ג"כ ספק דרבנן יש טעם גדול שיהא אסור לקנות ממנו, דהא חזינו דמחשוד

בהקונטרס שיוצא לפעמים מהישיבה בי"ם תורה והוראה (ונעתק בסימן הבא), שהעיקר לדינא לענין האיסור כל יראה ועשה דתשביתו שהוא רק על הגברא דאם הוא במדינה שעדיין לא הגיע זמן האיסור לא שייך עליו שום איסורים וחיובים אבל לענין איסור הנאה יש להחמיר גם על מקום ההמץ, והטעם הוא דכמו דמשמע דגם חמץ של קטן ואף של חרש וכוטה נאסרו בהנאה אף שהם לא עברו על איסורין אף אחר הפסח שהאיסור הוא מ"שום קנס דלא שייך לקנוס להם דבהכרח הוא מ"שום לא פלוג נא"כ גם בהגברא ^{א"ת"ר 2/18/07} שלא חל עליו עדיין חיוב מ"שום שהיה במדינה שזמן הפסח מתחיל באיחור איזה שעות נמי הוא בכלל זה ובשעת הבעור ובימי הפסח שאמר רבה בב"ק דף צ"ח ע"ב שהכל מצווים עליו לבערו מ"שמע דגם מדאורייתא איכא חיוב שלא ינחו חמץ לא רק בשביל שלא יעבור עליו בעל החמץ על האיסור דלא מצינו זה ביטא איסורים וגם לא מ"שמע שיהיה בזה חלוק בין בני חיובא לחש"ו שלא בני חיובא נינהו, נא"כ גם חמץ דגברא זה כיון שנמצא במקום ש"כבר הגיע זמן האיסור נאסר.

ולכן למעשה כיון שכתר"ה הוא בא"י ימסור בא"י החמץ ע"י מה שיעשה שליח לרב העוסק בזה למכור החמץ לנכרי דהא הוא קודם זמן האיסור, אבל יאמר בפירוש להרב השליח שאינו עושהו לשליח לקנות בחזרה את החמץ אחר הפסח עד אחר שיעברו ימי הפסח באמעריקא, וממילא אף שהרב יקנה מהנכרי תיכף אחה"פ דבא"י לא יקנה כתר"ה ויהיה של הרב וכשיבא כתר"ה בחזרה יוכל לקנות מן הרב.

והגני ידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן צה

בענין מכירת חמץ

אדר תשכ"ח

לרב אחד

הנה בדבר שאלתך אין סברא להחמיר אחר הפסח שלא לאכול חמץ שמכר חנווני ישראל לנכרי במכירה חמץ כנהוג שמא לא היתה המכירה בלב גמור, מ"שום שהוא דברים שבלב שאינם דברים, ואנן סהדי ליכא אף בפושעים וכ"ש בסתם בני אדם דמה שייכולים לתקן שלא יעברו איסור הרי יש אדרבא חזקה דלא שביק היתרא ואכלי איסורא כדאמר רבא בחולין דף ד' ע"א, ואף אם נימא שבזו"ל ליכא חזקה מ"מ אנן סהדי לא הוי וממילא אף אם לא היה בלב גמור הוא דברים שבלב שאינו כלום לבטל המכירה.